

1920/3271

Dagsorden

for

Det norske Arbeiderpartis landsmøte

i Kristiania 7.—10. juni 1919.

1. **Møtets aapning og konstituering.**
 - a. Godkjendelse av fuldmagterne.
 - b. Vedtagelse av forretnings- og dagsorden.
 - c. Valg av møtets funktionærer.
2. **Den politiske situation** side 3
3. **Internationalen** " 19
4. **Arbeidsprogram** (stortings- og kommuneprogram). " 27
5. **Socialiseringsspørsmålet** " 31
6. **Regler for nomination** " 31
7. **Pressefondet** " 31
8. **Fastlønnede distriktssekretærer** " 32
9. **Sted for neste landsmøte.**

Forslag til forretningsorden.

Til at lede landsmøtets forhandlinger vælges 3 ordstyrere, som veksevis og efter sig imellem avgjort orden, leder møtets forhandlinger. Ønsker den ledende ordstyrer at delta i debatten, skal han overlade ordstyrerpladsen til den anden ordstyrer.

Den ledende ordstyrer bør søke at faa behandlingen av den foreliggende sak avsluttet i hvert enkelt møte og har derfor ret til at stille forslag om debattens avslutning med de indtegnede talere samt tidsbegrænsning for talerne.

Naar det er vedtat at sætte strek med de indtegnede talere, kan ikke andre talere indtegnes end forslagsstilleren, ordføreren for den forslagsstillende afdeling eller et nedsat utvalgs ordfører.

Til at føre forhandlingsprotokollen vælger møtet 4 sekretærer.

Protokollen skal indeholde diskussionsemnerne og de i forbindelse med disse fremsatte forslag og faldende beslutninger.

Der afholdes 2 møter daglig, nemlig formiddagen fra kl. 9—2, eftermiddagen fra kl. 4—7.

Alle forslag skal fremlægges skriftlig til ordstyreren, undertegnet med forslagsstillers navn.

Efterat det er vedtat at sætte strek med de indtegnede talere, kan intet forslag stilles.

Alle avstemninger med undtagelse av styrevalgene foregaar ved haandsoprækning. Kun naar ordstyreren er i tvil eller naar 10 repræsentanter forlanger det foregaar avstemningen ved navneoprop. Ved avstemning ved navneoprop indtegnes repræsentanternes stemmegivning i protokollen.

Ved hvert formiddagsmøtes begyndelse oplæser den fungerende sekretær protokollen for den foregaaende dag, og dens godkjendelse sættes under avstemning. Protokollen for møtets sidste dag refereres til godkjendelse i landsstyret.

Forslagsstillere eller indledere har ret til at benytte ubegrænset tid til indledningsforedrag, 10 minutter til første og 5 minutter til anden replik. Ingen av de øvrige repræsentanter har ret til at ha ordet mer end 3 ganger i samme sak og henholdsvis 15, 10 og 5 minutter, medmindre møtet gir sit samtykke.

Repræsentanter som forlanger ordet til forretningsordenen, tilstaaes ikke mere end 1 minuts taletid.

Den politiske situation.

Forslag til taktikkuttalelse.

Historik

Paa Det norske Arbeiderpartis landsmøte i 1918 vedtoges følgende *taktikkuttalelse*:

Som et revolutionært klassekampparti kan socialdemokratiet ikke anerkjende de besiddende klassers ret til økonomisk utbytning og undertrykkelse av arbeiderklassen, selv om denne utbytning og undertrykkelse støtter sig til et flertal i folkerepresentasjonen.

Det norske Arbeiderparti maa derfor forbeholde sig retten til at anvende revolutionær masseaktion i kampen for arbeiderklassens økonomiske frigjørelse.

Landsmøtet er imidlertid av den opfatning, at Det norske Arbeiderparti som et politisk parti i første række bør virke for at samle arbeiderklassen til arbeidet for gjennom valgene at erobre den politiske magt.

Men partiet kan ikke forholde sig likegyldig overfor den kamp, som føres av andre arbeiderorganisationer. Landsmøtet hilser derfor med glæde dannelsen av arbeider- og soldatraad.

Landsmøtet vil videre uttale sin tilslutning saavel til de dyrtidskrav som er fremsat av arbeiderraadskonferansen som til de krav hovedorganisationerne har opstillet og opfordre partiets medlemmer til at støtte den dyrtidsaktion, som arbeiderne reiser gjennom sine organisationer.

Endvidere retter landsmøtet en indtrængende henstilling til landets arbeiderbefolkning om at samles ved høstens stortingsvalg i en enig og mægtig anstrengelse for at slaa ned den borgerlige reaktion og erobre den politiske magt.

Fællesmanifestet.

Den 29. november 1918 utsendte centralstyret for Det norske Arbeiderparti og sekretariatet for Arbeidernes faglige Landsorganisation et *fællesmanifest*, saalydende:

Til landets arbeiderorganisationer!

Den revolutionære reisning ute i Europa aapner muligheten for at den dag ikke er fjern, da de hovedkrav som de organiserte arbeidere i Norge har reist gjennom Arbeiderpartiets principielle program er modne til gjennomførelse.

Det er derfor nu av den største betydning, at der overalt i landet igangsættes et energisk arbeide for at sprede kundskap om de socialisti-

ske grundlinjer, som er optrukket i dette program, og for at samle hele arbejderklassen inden de faglige og politiske organisationer til samlet og enig fremrykning. Hvor der ikke findes saadanne organisationer, maa al kraft sættes ind paa at faa dem oprettet.

Vi vil endvidere støtte den opfordring, som er gaat ut om at alle socialistiske vernepligtige organiserer sig i soldatforeninger med den opgave at forebygge militærmagtens anvendelse imot arbejderne. Arbejderraad derimot bør kun dannes og træde i virksomhet, hvis utviklingen nødvendiggjør særlige aktionsorganer.

Det oplysnings- og organisationsarbeide, som skal danne grundlaget for arbejderklassens videre aktion, maa nu straks tages op av de politiske og faglige foreninger og deres stedlige fællesorganer overalt i landet.

Under dette forberedende agitationsarbeide bør følgende opgaver stilles i forgrunden:

1. Socialisering av industri, bankvæsen og storhandel. En effektiv samfundsmæssig løsning av jord- og boligspørsmålet. Lettelse av det arbeidende folks skattebyrder ved en sterkere progressiv direkte skat. Folkepension.
2. En retfærdig valgordning med *like* stemmeret for alle mænd og kvinder over 21 aar.
3. 8-timers-dagen gennemføres.
4. Fullstændig avvikling av militærvæsenet med de militære verksteders overgang til nytteproduktion.

Vi anbefaler følgende foranstaltninger til forberedelse av agitationen:

- a) De stedlige arbeiderpartier og faglige sammenslutninger nedsætter fælleskomiteer, som træder i forbindelse med den av hovedorganisationerne nedsatte komité.
- b) Der arrangeres masse møter og foreningsmøter, hvor agitationen for de forannævnte hovedopgaver fremmes.
- c) Der optages et kraftig arbeide for hvernving av nye medlemmer til organisationen.

De stedlige organisationer vil gjennom hovedorganisationerne faa den hjælp og bistand under arbeidet som kan skaffes.

De 8 punkter.

Paa den faglige distriktskonferanse i Kristiania 1. og 2. mars iaar fremla *Martin Trammæl* følgende forslag til uttalelse:

I anledning av den foreliggende situation uttaler distriktskonferansen:

I. Der stilles krav om uopholdelig gjennomførelse av en *rettferdig valgordning* med almindelig og *like* stemmeret for alle mænd og kvinder over 21 aar. Dette forutsætter ogsaa ophævelse av bestemmelsen om $\frac{2}{3}$ flertal i grundlovssaker, en bestemmelse som har lovfæstet politisk mindretalsstyre. Den nye valgordning maa være indført inden 1. juni iaar og nye valg straks utskrives.

II. Arbejderklassen forlanger at borgerskapet nu tar konsekvensen av sin egen politik og indfrir sine valglofter, det vil si indfører det saa sterkt paaberopte *borgerlige demokrati*. I motsat fald kan de herskende ikke vente at arbejderklassen føler noget ansvar eller paatar sig nogen forpligtelse for det nuværende styresæt. Undlater de borgerlige

partier at gjennomføre en helt ut retfærdig valgordning inden den fastsatte tid, maa Arbeiderpartiet paalægge *sine repræsentanter at trække sig tilbage fra Stortinget*. Eventuelle nyvalg efter en valgordning som ikke helt opfylder de krav som her er stillet, maa møtes med valgstreik.

III. Under forutsætning av et saa ekstraordinært skridt som stortingsstreik blir nødvendig tilsiger arbeiderklassen de streikende tingmænd sin solidariske støtte om nødvendig ved anvendelse av den organisatoriske magt arbeiderbevægelsen raader over.

IV. I tilfælde av en slik utvikling sætter Arbeiderpartiet og fagorganisationen al kraft ind paa at fremme arbeiderklassens krav og socialismen ved *masseaktion*. Av den grund søkes det nuværende intime samarbeide mellem partiet og fagbevægelsen yderligere befæstet, idet begge bevegelser møtes paa en naturlig fælles platform. Fagbevægelsen sætter sig som en nærliggende hovedopgave at faa indført *arbeiderkontrol* som en indledning til sosialisering av industrien.

V. For at avløse den borgerlige parlamentarisme forberedes i byer og industricentrer dannelse av bedrifts- eller arbeiderraad og i jordbruk og fiskeri bonde- og fiskerraad som efterhaanden overtar de samfundsmæssige funktioner.

VI. Kampen mot militarismen og for avrustning føres i første række av soldatraadene som paa alle øvelsespladser maa kræve at bli anerkjendt. De øvrige arbeidersammenslutninger yder soldatraadene sin fulde støtte.

VII. Av hensyn til den foreliggende situation anbefales der holdt et ekstraordinært landsmøte i pinsen. Hvis en tilfredsstillende valgordning da er gjennomført og nye valg besluttet, maa stortingsprogrammet optages til behandling og forberedelser træffes for at samle hele landets arbeiderklasse om en kraftig og enig valgkamp. Avvises valgkravet, maa landsmøtet fatte beslutning om stortingsmændenes holdning og forberede en effektiv utenomparlamentarisk virksomhet. I alle tilfælde vil saaledes et ekstraordinært landsmøte være nødvendig.

VIII. Konferansen vil ogsaa anbefale at fagkongressen som tidligere er bestemt til at holdes næste aar, flyttes frem til iaar og indkaldes samtidig med partilandsmøtet. Der kan da før der træffes bindende beslutninger av nogen part, kunne holdes fællesmøter for at drøfte stillingen.

Fagkongres iaar er desuten nødvendig paa grund av de forandringer som er foregaaet inden større forbund og fordi mange nye forbund i det sidste er tilmeldt eller besluttet tilmeldt Landsorganisationen.

Dette forslag blev vedtat mot 14 st. undtagen punkt V som blev forkastet med 63 mot 54 st.

Bedriftsutbytte og arbeiderkontrol.

Paa samme møte fremsatte *Allr. Madsen* følgende forslag til uttalelse i spørsmålet om arbeidernes andel i bedriftsutbyttet og arbeiderkontrol i økonomiske virksomheter:

Distriktsmøtet vil om spørsmålet *arbeidernes andel i bedriftsutbyttet* uttale:

Man ser ikke nogen løsning eller skridt mot en løsning av det indu-

strielle problem i en ordning som gir endel arbeidere andel i bedriftenes overskud.

Den fagorganiserte arbeiderklasse staar paa et socialistisk grundlag og kjemper, ikke for andel i utbyttet, men for utbytningens avskaffelse.

En utbyttedeling gjennomført av borgerskapet, behøver ikke at bety at kapitalens utbytte formindskes og at arbeidernes realløn hæves. Man kan heller frygte for det motsatte at arbeiderklassen vil bli yderligere utpresset og profitmassen vokse. Samtidig som utbyttebegjæret, som har demoralisert overklassen, vil kunne trænge ind og demoralisere arbeiderklassen.

De fagorganisertes representanter i arbeiderkommissionen av 1918 er selvfølgelig opmerksom herpaa. De bør derfor legge hovedvegten paa at oppnaa en *effektiv begrænsning av utbyttet* og slaa kraftig til lyd for nødvendigheten av de industrielle bedrifters sosialisering.

Om *arbeiderkontrol i de økonomiske virksomheter* vil distriktsmøtet uttale:

Over hele verden er idag dette spørsmåal brændende blandt arbeiderne, og dets løsning i socialistisk aand er en forutsætning for orden og stabilitet i arbeidets verden. Distriktsmøtet vil peke paa, at de fagorganiserte arbeidere nu maa kræve og reise kamp for at gjennomføre:

Bestemmelserne om arbeidsgivernes ret til at lede og fordele arbeidet utgaar av overenskomsten.

I alle virksomheter som gaar ind under arbeiderbeskyttelsesloven opprettes fabrikk- eller kontrolkomiteer, som vælges av og blandt bedriftens arbeidere og funktionærer. Disse har ret til at kalde komiteens medlemmer tilbake om de ikke fylder sin plads. Kontrolkomiteen ivaretar arbeidernes interesser, ordner daglige, individuelle konflikter, blir medbestemmende til at anta arbeidere og arbeidsledelse, og til at annullere uberettigede avskjedigelser.

Arbeiderne maa endvidere kræve indflydelse i de økonomiske virksomheters øverste instans, bedriftenes styre eller direktion, som hittil har været forbeholdt representanter for den utbyttebegjærlige kapitalmagt.

I de virksomheter som foran nævnt, maa arbeiderne faa like mange representanter i bedriftsstyret, som kapitalens eiere. Styrets arbeidermedlemmer, som ikke behøver at være ansat ved bedriften, vælges direkte av arbeidere og funktionærer og kan gjenkalles. Bedriftsstyret har den øvertse ledelse og kontrol, indtar arbeidsledere i samarbeide med kontrolkomiteen, og har ansvar for at fagorganisationens bestemmelser om løn og arbeidsvilkaar blir overholdt.

De forskjellige driftsstyrer danner igjen industrielle raad, som varetar fællesinteresser, ordner med indkjøp av raastoffe, salg av produkter, og sørger for indførelse av de mest effektive produktionsmaater. Industriraadene tiltrædes av offentlige representanter, som ivaretar forbrukernes interesser. Indutirraadene danner igjen et øverte socialøkonomisk raad, til ivaretagelse av den samlede producent og forbrukermasses tarv.

Paa denne grundvold vil kunne bygges op et nyt økonomisk system. Profitinteressernes ønevælde vil være brutt, og utviklingen mot en fullstændig sosialisering av det økonomiske liv vil være paabegyndt.

Madsens forslag blev oversendt et utvalg paa 7 medlemmer, som senere fremla følgende forslag som enstemmig vedtoges av konferansen:

Uten at distriktsmøtet vil ta standpunkt til de enkelte detaljer, anbefales de grundtanker som forslaget inneholder og beslutter at sende det rundt til fagforeningerne til behandling.

Resultatet av behandlingen oversendes Landsorganisationen samt arbeiderkommissionen av 1918.

Begge disse uttalelser har været behandlet paa en række møter. Særlig Tranmæls forslag, som angaar den aktuelle politiske situation.

Forslaget har faat tilslutning paa en hel del forenings-, fælles og distriktsmøter. Saaledes vedtok Bergens Arbeiderparti paa møte den 7. mars mot 6 st. følgende uttalelse:

«Møtet slutter sig til det forslag som under behandlingen av den politiske situation blev fremlagt og vedtat av den faglige distriktskonferanse i Kristiania. Arbeiderklassens hele kraft maa sættes ind paa at fremme de opstillede krav og bringe arbeiderne nærmere erobringen av den politiske og samfundsmæssige magt.

Man vil desuten understreke betydningen av at arbeiderklassen forbedrer dannelsen av samfundsorganer, bygget paa arbeidslivet. Slike organer maa, om de skal bli levedygtige, vokse frem av arbeidernes revolutionære kamp. At styrke de økonomiske organisationer og fremme bestræbelserne for at erobre kontrollen over de økonomiske virksomheter, er en nødvendig socialistisk opgave.»

Paa et fælles fagforenings- og partimøte i Stavanger, besøkt av ca. 1200 personer, vedtoges med stort flertal tilslutning til de 8 punkter.

Stavanger Hermetikarbeiderforening har enstemmig sluttet sig til Kristiania-konferansens uttalelse. Odda og Omegns Samorganisation har paa et masse møte krævet ekstraordinært partilandsmøte og fagkongres, som i første række optar til behandling aksjonslinjerne i militærspørsmålet, bedrifternes sosialisering og kampen imot voldgiftsloven. Slemestad Jern- og Metalarbeiderforening og Stavanger Elektromontørforening har enstemmig besluttet at gi det forslag som blev fremlagt for Kristiania-konferansen sin tilslutning. Likeledes har et masse møte i Tistedalen, Bødkernes Fagforening i Kristiania og Stavanger Formerforening uttalt sig for de beslutninger som blev fattet paa konferansen i Kristiania. Den 16. mars holdtes et faglig distriktsmøte paa Reinsvold. Der møtte 92 repræsentanter fra 47 faglige og politiske foreninger paa Vestoplandene. Det forslag som blev fremlagt for Kristiania-møtet vedtoges enstemmig undtagen punkt V som vedtoges imot 4 og punkt VI som blev vedtat imot 6 st. Paa et fællesmøte i Skien 24. mars, besøkt av 400 organiserte arbeidere, blev de 8 punkter vedtat, punkt I imot 21 st., II imot 8 og V imot 1 st. De øvrige enstemmig. Ytre Vinje Arbeider- og Smaabrukerlag uttaler sin tilslutning til kravet om en ny valgordning og nye valg. Nedenes Amts Arbeiderparti vedtok enstemmig paa sit aars-

møte 29. mars at gi forslaget fra Kristiania-konferansen sin tilslutning. Søndre Odalens Samorganisation vedtok paa repræsentantskapsmøte 6. april sin varmeste tilslutning til de krav som var fremsat og uttalte at man gjerne hadde set forslaget om arbeiderraadsbevægelsen vedtat. Fællesmøte av fagorganiserte og partimedlemmer paa Notodden besluttet 30. mars at slutte sig til det fremlagte forslag paa Kristiania-konferansen. Uttrøndelagens Arbeiderparti vedtok paa aarsmøtet 17. april at uttale sin tilslutning til de 8 punkter, punkt II imot 7 st., punkt III imot 1 stemme, og punkt V imot 4 st., resten enstemmig. Paa et fællesmøte i Trondhjem vedtokes de 8 punkter, dog med følgende redaktion for punkt 5:

«For at lægge grunden til ny samfundsordning og en ny form for samfundsstyret som kan avløse parlamentarismen i samme øjeblik som det borgerlige samfundssystem styrtes, dannes i byer og industricentrer bedrifts- og arbeiderraad, i landdistrikterne bonderaad og i fiskeridistrikterne fiskerraad. Disse organisationer lægger i første række vekt paa økonomisk samarbeide for derved litt efter litt at flytte den økonomiske magt fra spekulanternes over i det arbeidende folks hænder.»

Lignende form fikk en uttalelse vedtat paa distriktsmøte i Trondhjem 18. april. Møtet var besøkt av 126 repræsentanter. Punkt I blev vedtat mot 3 stemmer, punkt II mot 5 st., punkt III mot 2 st., punkt IV mot 2 st. og punkt V mot likeledes 2 stemmer. Paa distriktsmøte i Tønsberg og paa møter i Sandefjord og Larvik er de 8 punkter vedtat i alt væsentlig enstemmig. Endvidere paa distriktsmøte i Kristiansand 13. april. Dette var besøkt av 116 repræsentanter. Samtlige 8 punkter vedtoges enstemmig undtagen punkt IV, som vedtoges mot 1 st. og punkt V mot 6 stemmer. Paa distriktsmøte i Sarpsborg, hvor det møtte 160 repræsentanter fra 103 organisationer i Smaalenene, vedtoges de 8 punkter. Punkt I mot 1 st., punkt II første led enstemmig og andet led med 91 mot 42 st., punkt III mot 3 stemmer, punkt IV enst., punkt V med 93 mot 40 stemmer. De 40 stemme for en anden form. Punkt VI blev enst. vedtat. Punkt VII første led enstemmig og andet led mot 14 stemmer og punkt VIII mot 3 stemmer. Et fællesmøte for Moss og omegn har git sin tilslutning til de 8 punkter, punkt 2 og 5 imot nogen faa stemmer og de øvrige punkter enstemmig.

Til bedømmelse av den politiske situation, spesielt med henblik paa fællesmanifestets opfordring om tilslutning til soldatraadene, vil følgende oprop, datert 17. novbr. 1917, tjene:

Oprop til de vernepligtige. Ind i soldatforeningerne!

Utsendinger fra soldatforeninger, samlet til landskonferanse i Kristiania, retter den mest indtrængende opfordring til alle socialistisk vernepligtige om at danne soldatforeninger overalt i landet eller i forbin-

delse med de bestaaende arbeiderorganisationer faa indregistrert de vernepligtige.

Paa ekserserpladser, ved fæstninger og ombord i marinebaater maa der dannes soldatforeninger, som omfatter alle menige mandskaper. Soldaterne har ikke alene ret, men pligt til at skaffe sig et organ, soldatraadet, som optræder paa deres vegne.

Som *arbeidsprogram* for soldatraadsbevægelsen tiltræder konferansen den uttalelse som er utsendt av ungdomsforbundets antimilitære utvalg, saalydende:

1. En ihærdig og planmæssig socialistisk og antimilitær propaganda.
2. Dannelse av soldatraad blandt de socialistisk vernepligtige paa alle ekserserpladser og ombord i alle marinebaater. Disse soldatraad maa kræve at bli anerkjendt av de militære myndigheter.
3. Soldatraadenes opgave maa være at hindre militærmagtens anvendelse imot arbeiderklassen.
4. Spørsmålet om aksjon — enten den gaar i den ene eller den anden retning — maa træffes efter samraad med de øvrige arbeidersammenslutninger, særlig arbeiderraadene, som i en revolutionær periode vil bli fællesorgan for alle socialistisk organiserte arbeidere.
5. Dersom den herskende klasse gaar til opprettelse av svarte garder, vil spørsmålet om spesielle beskyttelseskorps melde sig som en uavviselig nødvendighet.

I henhold til denne uttalelse kræver konferansen at hele vort militærstel avvikles og vaabenindustrien omlægges til produktiv drift.

Betingelsen for at dette kan lykkes, er at alle interesserte samles i soldatforeningerne. Det er den bedste garanti for at militarismen *ikke* kan brukes imot arbeiderklassen og tillike det bedste middel til at fremtvinge en avvikling av militarismen.

Vernepligtige!

Soldater!

Følg den opfordring som gik ut ivaar om at organisere eder, en opfordring som de norske myndigheter søkte at slaa ned. Dan soldatforeninger! Militærmagtens anvendelse imot landets egen arbeiderbefolkning maa forebygges.

Vernepligtige og soldater maa forene sig med de øvrige arbeiderorganisationer, særlig arbeiderraadene, om den store historiske opgave som foreligger:

Kapitalismens og militarismens avskaffelse og revolutionens og socialismens gjennomførelse.

Indkomne forslag.

Fra Akers Arbeiderparti:

Akers Arbeiderparti har i møte den 21. ds. vedtat følgende to forslag, som bedes opført paa dagsordenen til partiets ekstraordinære landsmøte i pinsen:

1. En forfatningsrevision, grundet paa partiets almindelige politiske krav, som sikrer arbeidet fuldt utbytte samtidig som enhver rets-

- beskyttelse for utbytning og spekulation grundlovsmæssig utelukkes.
2. Ret for arbeidere og funktionærer til andel i og kontrol med ledelsen av offentlige, kommunale og private bedrifter.

Kristiania, 22. april 1919.

For Akers Arbeiderparti.

Allr. Pahlm,
sekretær.

Fra ingeniør Haavard Langseth, oversendt gjennom Øvre Romerikes Arbeiderparti:

Idet partiet i princippet har anerkjent dannelsen av arbeiderråd må følgende betraktning gjøre sig gjellende:

1. Arbeiderrådene bør organiseres efter lannsmøtets forslag eller bestemmelse med sosialiseringens *forberedelse* for øie. Idet man bygger på fagorganisationens grunnlag bør de stedlige arbeiderråd bestå av eller opta i sig repræsentanter for *alle* de stedlige fagforeninger for bedre å kunne tjene dette spesielle formål.
2. For å opnå en samlet optræden i sosialiseringsspørsmålet av samtlige arbeiderorganisasjoner (de politiske partier, den fagl. lannorganisasjon og arbeiderrådene) bør der dannes en felleskomité, hvori de alle har sine representanter. Det maa da være en forutsetning at samtlige organisasjoner lojalt bøier sig for denne felleskomités avgjørelser.

I henhold hertil henstilles det til partiets lannsmøte å fatte beslutning i overensstemmelse med ovenstående punkter 1 og 2.

Begrunnelse:

Det er en riktig tanke som er kommet til uttrykk gjennom det forrige lannsmøtes uttalte anerkjennelse av arbeider- og soldatrådene. Men den konsekvente følge herav er ikke at partiet blir stående uten forbindelse med eller innflytelse på disse råd. Tvertimot må partiet, idet det har til sagt rådene sin støtte, også dra omsorg for at de blir organisert slik at de kan løse sine oppgaver. Og disse oppgaver, som rådene bør få å løse, må gå ut over den rene dyrtidsaksjon, som forøvrig i øieblikket er mindre påkrevet enn for et år siden.

Den politiske situasjon ute i Europa er annerledes nu enn for et år siden. Virkeliggjørelsen av den store tanke, samfundenes sosialisering, er rykket oss umiddelbart inn på livet. Vi ser vore brødre i mange lann i besittelse av den politiske makt, men vi ser dem også lide under borgerkrigens og hungerens herjinger. Det vil av dem, som har vært ute for å studere forholdene i de lann, hvor socialistene har erobret den politiske

makt, sikkert kunne bekreftes, at det meste av disse ulykker kunne vært unngått, hvis de nye makthavere hadde vært bedre forberedt på løsningen av de økonomiske spørsmål.

I de lann, hvor socialistene har overtatt makten, har der som regel vært et fullgodt politisk grunnlag for hånden. Men når de økonomiske spørsmål melte sig til løsning, har det vist sig å være så mange og store vanskeligheter, at disse har truet med å ødelegge og i et enkelt land (Finland) har den ødelagt den politiske seier. Den politiske makt kan kun befestes ved de økonomiske spørsmåls øeblikkelige løsning, likegyldig om den er vunnet gjennom revolution eller ad parlamentarisk vei. Og man må være sig klart bevisst at blir det arbeidende folk efter en foreløbig politisk seier igjen fravristet makten, da vil reaktionen gjøre sig sterkere gjellende enn noensinde tidligere.

Det gjeller altså på det tidspunkt, da den politiske makt er i det arbeidende folks hender, å være så vel forberett på de økonomiske spørsmåls løsning, at denne kan ske hurtig og konsekvent efter en ferdig og vel overveiet plan, og at de nødvendige organer til befestigelse av den nye ordning er forhånden i fullt opøvet og brukbar stann.

For å istannbringe en sådan plan og slike organer er det nødvendig å ha en oversikt over vor nuværende økonomiske virksomhet og over det menneskemateriel som må danne grunnlaget for den fremtidige ordnings hovedorganer.

Unner den bestående samfundsordning gis der ingen adgang til å få et direkte innblikk i den produktive virksomhet. Et av de bærende prinsipper for den privatkapitalistiske virksomhet er forretningshemmeligheten, som hindrer samfundets oversikt over driftsmåter og driftsresultater både i teknisk og økonomisk henseende.

Et udmerket middel til å skaffe et vidtgående omenn ikke fullstendig overblikk over mange forhall vedrørende produksjon og omsetning ser jeg i dannelsen av stedlige arbeiderraad, der blannet annet skulle ha til hovedopgave å tilveiebringe materiale med ovennævnte formål for øie.

Dernest vil det være et nødvendig ledd i forberedelsen av sosialiseringen å tilveiebringe en overensstemmelse mellom de forskjellige arbeidergruppers innkomster. Man må søke å unngå at en gruppe arbeidere øker sine innkomster uten at lønnsnivået for den samlede arbeiderstann heves. I ethvert samfund vil det, at en gruppe arbeidere er vesentlig bedre avlønnet enn de øvrige, bety at denne gruppe utbytter de øvrige grupper. I et sosialisert samfund vil en sådan utbytning være en uhyrlighet. En *samlet* hevelse av lønnsnivået må derfor være det mål man skal arbeide mot. Unner de nuværende forhall er det kommet derhen at der er et kapløp mellom de forskjellige fagforbund med hensyn til bedring

av lønns- og arbeidsvilkår, et kapløp som kan hitføre store motsetningsforhold mellom forbundene og en svekkelse av den samlede arbeiderstams aktion, som kapitalistene vil vite å utnytte til sin fordel i kampen. De regionalt ordnede stedlige arbeiderråd, hvori alle faggrupper er representert, vil være en mektig faktor til motarbeidelse av denne splittelse og muliggjøre en fullstendig ophevelse av motsetningsforholdet mellom gruppene, idet de istedenfor de gruppevis førte lønnsaksjoner fremmer den samlede hevning av lønnsnivået.

I retning av en kontrollerende makt over produksjonen vil disse stedlige arbeiderråd være av overordentlig betydning, idet de ved sin samlede optreden vil kunne tiltvinge sig innflytelse på forhold av betydning for sosialiseringens forberedelse og iverksettelse. Man vil gjennom disse arbeiderråd, der bør ledes av et centralråd, kunne fremtvinge forandringer i produksjonsmåten og arbeidsforholdene, der tilsikter en rasjonalisering av produksjonen og en utjevning av forskjellen i arbeidsforholdene mellom de forskjellige lannsdeler.

Tilslut må det på det sterkeste fremheves at disse stedlige råd fremtidig må kunne overta visse funksjoner vedrørende produksjonen, og da er det av avgjørende betydning for et gunstig resultat av sosialiseringen, at de har den nødvendige innsikt i og fortrolighet med de stedlige produksjonsforhold.

Idet partiet i prinsippet har anerkjent rådsbevægelsen er det ikke tilstrekkelig at man ser på dem som partiet sideordnede organer. Man må ikke bare se på dem som organer, der skal arbeide med øieblikkets dyrtidskrav og derefter stå uten oppgaver. De må gis en fast organisasjon og oppgaver å arbeide for, som tar sikte på fremtiden, hvis de ikke skal forfalle og oppløses eller selv reise sig til en mektig institusjon uten forbinneelse med den øvrige arbeiderbevegelse. De kan bli partiets mektigste støtte i dets viktigste oppgaver, og de må gis en hertil svarende intim forbinneelse med partiet.

Landsstyrets indstilling til taktikuttalelse.

Motiver.

Den kapitalistiske verden staar foran sit sammenbrudd. Verdenskrigen har bragt alle ledende europæiske stater til bankerottens rand, de seirende saavel som de beseirede. I enkelte østeuropæiske stater er det kapitalistiske herredømme allerede bruddt. Andre stater i øst staar for tur til at komme ind i den sociale revolution. I Vest-Europa haaber endnu overklassen at kunne redde sig ved at utplyndre de beseirede nationer. Det er et forfængelig haab. Ogsaa den britiske, den franske og den italienske imperialisme vil bli nødt til at opgi sit bo. Hele Europa

befinder sig i et overgangsstadium fra kapitalisme til socialisme. Efterhvert som begivenheterne utvikles i de land hvori krigen har skapt økonomisk kaos, vil forstaaelsen av revolutionens nødvendighet og uundgaelighet vokse ogsaa i de nøytrale land. Likesom den store franske revolution omkring forrige aarhundredeskifte ledet til at vække endog det norske folk av dets lange dvale, saaledes vil de begivenheter som nu foregaar og kommer til at foregaa ute i Europa, faa en umiddelbar indflydelse paa forholdene ogsaa i Norge. Denne indflydelse vil nu merkes saa meget sterkere og hurtigere, som de forskjellige stater i vor tid er noie knyttet til hverandre ved økonomiske forbindelser og ved høit utviklede samferdselsmidler.

Lettelser av dyrtidstrykket og bedring av arbeidsforholdene vil ikke kunne stanse den revolutionære utvikling. Revolutioner skyldes ikke bare den nødtilstand et folk kommer i. Revolutionerne skyldes væsentlig klassemotsætningerne. Selv om arbeiderklassen endog faar sine kaar forbedret, vil den allikevel bli mere og mere revolutionær. Efterhvert som kapitalen koncentrerer, vil nemlig avstanden mellom kapitalistklasse og arbeiderklasse øke. Jo større denne avstand er, desto skarpere blir klassemotsætningerne.

At utviklingen i Norge under krigen har øket klassemotsætningerne, kan ingen benegte. Landet befinder sig i en modningsproces for revolutionen og socialismen. Hvor hurtig processen vil foregaa, og naar den vil være avsluttet, lar sig ikke bestemme. Vi kan bare konstatere, at den er indtraadt. Den revolutionære utvikling har skapt ny og øket interesse blandt arbeiderne for de socialistiske problemer. Arbeidernes tanker er ikke lenger først og fremst optat av, hvor uretfærdig det kapitalistiske samfund er indrettet. De mest oplyste og klassebevisste arbeidere interesserer sig nu væsentlig for, hvordan det nye samfund skal grundlægges og organiseres. Reformen, som tar sigte paa at bedre forholdene i det kapitalistiske samfund uten at formindske kapitalmagts herredømme over arbeiderklassen, tillægges mindre og mindre betydning.

I en slik tid er det nødvendig for socialdemokratiet at underkaste de taktiske spørsmål en særlig omhyggelig behandling. Det er nødvendig at optrække en grei retningslinje, men samtidig gjælder det at bevare den størst mulige bevegelsesfrihet for partiet, slik at det til enhver tid kan indrette sig efter de faktisk for haanden værende omstændigheter. Partiet maa stadig søke at være paa høide med utviklingen, men det maa samtidig søke at undgaa fristelsen til at foregripe utviklingen.

Efter det sidste stortingsvalg blev den tanke utkastet, at hvis Stortinget ikke gjennomførte en efter borgerlig-parlamentariske prinsipper retfærdig valgordning, burde Det norske Arbeiderparti herefter avholde sig fra deltagelse i de statsborgerlige valg. Senere har en række arbeidermøter rundt om i landet sluttet sig til denne tanke. Landsstyret mener ogsaa, at tiden nu er inde for Det norske Arbeiderparti til at anerkjende stortingsmandsstreik og valgstreik som en taktik, som kan bli brukt i et givet tilfælde. Men en beslutning om at knæsette denne taktik bør ikke begrænses, saaledes at den bare skal kunne anvendes i tilfælde av at Stortinget opretholder en uretfærdig valgordning. Indrømmes det først, at arbeiderklassen kan styrke sin stilling ved i et givet tilfælde at trække sig tilbake fra det parlamentariske arbeide, da maa denne taktik

kunne anvendes ogsaa til andre formaal end til fremme av en ny valgordning.

Vistnok er det saa, at jo mer uretfærdig valgordningen er, desto nærmere vil det ligge for arbeiderklassen at boykotte valgene. Men vi maa regne med, at selv om den bedst mulige valgordning blir vedtat, kan allikevel arbeiderklassen se en fordel i at forlate parlamentet og ofre alle sine kræfter i den direkte aktion. Det borgerlige demokrati er intet sandt demokrati. I virkeligheten kan de besiddende klasser i kraft av sin økonomiske magt ogsaa beherske den politiske magt. Ved sin mægtige presse kan de bestemme over den offentlige opinion og holde regjeringen og Stortinget i sin haand. Den almindelige stemmeret kan i et privatkapitalistisk samfund ikke sikre demokratiet. Desuten — idet valgordningen forbedres og den like stemmeret indføres, kan de antisocialistiske partier, saalænge de har magten, ta sin mon igjen paa andre omraader, f. eks. ved en strengere presselovgivning, ved streikeforbud, indskrænkning av ytrings- og foreningsfriheten, ved en haardhændt klassejustis og idetheletat ved at vanskeliggjøre det socialistiske arbeide utenfor parlamentet. De forenede Stater er et klassisk eksempel paa, hvordan kapitalmagten kan gjøre et høit utviklet borgerlig demokrati til et blot og bart skindemokrati. Landsstyret kan paa dette tidspunkt — i begyndelsen av mai — ikke ta bestemt stilling til, om Det norske Arbeiderparti allerede straks skal gaa til stortingsmandsstreik og valgstreik. Dette spørsmal vil bli optat til nærmere drøftelse umiddelbart foran landsmøtet. Hvad landsstyret nu vil foreslaa, er at landsmøtet godkjenner valgstreiken og stortingsmandsstreiken som brukbare taktiske midler — ikke bare i en kamp om valgordningen, men i klassekampen overhodet.

Det er imidlertid nødvendig at faa fastslaat, paa hvilket grundlag og i hvilken hensigt Det norske Arbeiderparti skal delta i stortingsvalgene. Det er ovenfor pekt paa, at de mest oplyste og klassebevisste arbeidere i vor tid mer og mer taper troen paa det reformatoriske arbeide indenfor det kapitalistiske samfund, og særlig interesserer sig for selve revolutionsprosessen og sosialiseringsspørsmaalene. Dette maa nødvendigvis komme til at præge stortingsgruppens arbeide. Det maa bli et aapent uttalt mandat for stortingsgruppen, at den ved hele sin virksomhet skal vække interessen for de socialistiske synsmaater og bidrage til at vanskeliggjøre det nuværende samfunds bestaaen. Vort parti kan aldrig bli solidarisk med regjeringsmagten før kapitalismen er styrtet. Dette er ensbetydende med, at partiet aldrig kan delta i dannelsen av en borgerlig regjering.

Arbeiderklassens erobring av den politiske magt kan først fuldbyrdes naar det borgerlige demokrati er erstattet av det sociale demokrati, som ikke anerkjenner politisk medbestemmelsesret for dem, som lever av at utbytte andres arbeidskraft. Den sociale republiks forfatning gir politiske rettigheter bare til saadanne personer, som utfører produktivt aands- eller kropsarbeide, i landbruk og industri, i handel og samfærdsel, i kunst og videnskap, i kommune- eller statstjeneste. Politiske rettigheter har videre alle arbeidende hustruer og mødre, likesaa personer som paa grund av legemssvakhet ikke kan delta i det produktive arbeide, eller som mottar ulykkes-, alders- eller invalidepension. Det sociale demokrati gir stemmeretten til dem som arbeider, og den knytter avstemningen til arbeidet selv. Vælgerne kan i vid utstrækning utøve sin

stemmeret i sine foreninger sammen med sine kamerater og kan derfor saa meget lettere faa sine livsinteresser repræsenteret ved sine egne mænd.

Denne socialistiske samfundsforfatning maa organisationsmæssig bygges paa arbeider-, bonde- og fiskerraad. Raadene omfatter alle personer som fylder de ovenfor omtalte stemmeretsbetingelser. Alle medlemmer, hvilken yrkesgruppe de end tilhører, stilles likt. Raadene vil først kunne træ i funktion naar utviklingen ute og hjemme er naadd saa langt, at arbeiderklassen staar færdig til at overta den politiske magt, men de maa forberedes ved agitations- og oplysningsarbeide.

Bedriftsraadene er aktionsorganer i kampen om den økonomiske magt, om magten over næringslivet, og er organer for arbeidernes deltagelse i bedriftsledelsen. Arbeidet for at knække kapitalistklassens herredømme over den industrielle produktion, samfærdselen og omsætningen kan tages op straks og drives side om side med kampen for den politiske magt. Bedriftsraadene bør derfor straks dannes — først og fremst ved offentlige bedrifter og ved private industrielle bedrifter. De bør straks kræve anerkjendelse fra bedriftsledelsen og de offentlige myndigheters side og bør forlange at faa føre indseende med ledelsen og fordelingen av arbeidet og andre spørsmaal, som er av betydning for arbeidernes liv og virksomhet.

Disse bedriftsraad vil danne grundlaget for raadsorganisationens opbygning.

Alt dette forutsætter, at partiet anerkjender *masseaktionen* som det viktigste kampmiddel. Al partiets virksomhet, i presse og parlament, i foreninger og gjennem demonstrationer, maa ta sigte paa at dygtiggjøre arbeiderklassen for masseaktionen.

Paa det franske socialdemokratis kongres i april iaar blev vedtat en taktikuttalelse, hvori det bl. a. heter:

«Det socialistiske parti forveksler ikke revolution og vold. Partiet er fuldt opmerksom paa, at kjendsgjerningerne faar revolutionær betydning ved sit indhold og ikke ved sin form. Da partiet hylder det menneskelige brorskap, og da dets virksomhet tar sigte paa almen lykke og velstand, ønsker det inderlig, at arbeiderklassens seir maa bli vundet i ro og ved et metodisk organisationsarbeide. Men i kampen for erobringen av den politiske magt kan arbeiderklassen ikke gi avkald paa noget kampmiddel, og formen for revolutionen vil i sidste instans avhænge av omstændighetene, særlig av arten av den motstand som arbeiderne møter. Partiet er videre klar over, at den sociale revolution først da har utsigt til at lykkes, naar den iverksettes i sin historiske time, det vil si, paa det tidspunkt, da den er modnet baade i sindene og i forholdene. I hvilken form revolutionen end vil komme, vil sandsynligvis arbeiderklassens erobring av den politiske magt bli fulgt av en periode av arbeiderklassens diktatur. Historien viser klart betydningen av denne formel, som reaktionære elementer har misbrukt paa en saa skammelig maate. Historien viser tydelig, at et nyt politisk og socialt herredømme aldrig kan støtte sig paa eller grundlægge den nye ordning paa de lovmæssige institutioner, som blev opprettet av de gamle, fortrængte herskere. Revolutionerne i det 19. aarhundrede lykkedes eller mislykkedes, alt ettersom denne grundsetning blev forstaat eller ikke. Overgangen fra en gammel til en ny

samfundsorden kjendetegnes ved arbeiderklassens diktatur. Den samfundsorden, socialdemokratiet tilstræber, blir opprettet ved én klasse, men til nytte for alle mennesker. Likesaa vil den nye lovmæssige tilstand, arbeiderklassens upersonlige diktatur, bli utøvet i hele menneskehetens interesse. Overgangstiden maa vare saa længe, som omstændighetene tilsier.»

Landsstyret uttaler sin fulde tilslutning til dette. Men for at revolutionen skal kunne faa et fredelig, ublodig forløp, er det nødvendig at overklassen berøves sit viktigste og farligste våldsmiddel: *Militærvæsenet*. Derfor maa partiet av al kraft støtte arbeidet for dannelsen av soldatraad, idet partiet godkjenner raadenes program. Man vil ogsaa understreke den opfordring, som er sendt ut til partiavdelingene om at alle partifæller, som staar i de militære ruller, bør slutte sig til soldatraadene. Usolidarisk optræden overfor beslutninger eller aktioner fra soldatraadsbevægelsen maa ansees som eksklusionsgrund av partiet.

I henhold til ovenstaaende foreslaar landsstyret at landsmøtet vedtar følgende:

uttalelse:

Det norske Arbeiderpartis oppgave er at virke for arbeiderklassens økonomiske og sociale frigjørelse. Dette maal kan alene naaes ved arbeiderklassens erobring av den økonomiske og politiske magt.

Partiet anser masseaktionen i dens forskjellige former som det avgjørende middel i kampen for socialismen.

I sin parlamentariske virksomhet søker partiet at klargjøre de socialistiske synsmaater, at svække kapitalistklassens politiske magt, at støtte og fremme arbeidernes revolutionære kamp og den sociale nydannelse. Landsmøtet uttaler at samarbeide ved regjeringsdannelser eller forhandlinger om et saadant samarbeide ikke maa finde sted. Partiet holder sig adgangen aapen til at proklamere valgstreik og stortingsmandsstreik for at slaa tilbake eventuelle angrep paa erhvervede rettigheter eller for at vinde nye.

Det sociale demokrati forutsætter en samfundsforfatning som legger hele den politiske magt i det arbeidende folks hænder gjennom arbeider-, bonde- og fiskerraad.

Grundstammen i arbeiderraadene dannes av bedriftsraadene. Disse bør straks organiseres og opta arbeidet for at demokratisere og sosialisere bedriftslivet.

Partiet vil støtte soldatraadene for derved at hindre militærmagts anvendelse mot arbeiderklassen og for at fremtvinge militarismens avvikling.

* * *

Denne innstilling er enstemmig, idet dog landsstyrets medlemmer Vraa og Lian tok følgende forbehold:

Vraa erklærer, at han er enig i den kritikk, som uttales over det borgerlige demokrati, men anser det allikevel ikke for utelukket, at arbeiderklassen kan erobre den politiske magt gjennom deltakelse i stortingsvalgene.

Vraa er enig i, at forfatningen i det socialistiske samfund maa bygge

paa de stemmeretsregler, som opstilles i taktikuttalelsens præmisser, men finder for tiden ikke at kunne ta stilling til, om det er nødvendig, at den socialistiske samfundsforfatning bygges paa raadsforfatningen.

Med disse forbehold kan Vraa slutte sig til landsstyrets taktikuttalelse.

Mindretallet *Lian* kan ikke se saa pessimistisk paa forholdene at han kan være enig i den i motiverne fremholdte paastand at «arbejderklassens erobring av den politiske magt først kan ske, naar det borgerlige demokrati er erstattet av det sociale demokrati, som ikke anerkjender politisk medbestemmelsesret for dem, som lever av at utbytte andres arbeide».

Med den sterke vekst i socialistisk erkjendelse fra alle arbeidergrupper, baade i by og paa land og fra alle funktionærgrupper, er sikkert den tid ikke fjern, da arbeiderklassen i Norge har erobret den politiske magt. Arbeiderklassen er nemlig i forhold til utbytterne saa falrike, at de talmæssig helt opveier dem, især hvis valgordningen blir retfærdig.

Mindretallet finder heller ikke at der paa det nuværende tidspunkt kan fastsættes regler for stemmeretten paa det nye grundlag.

For en socialistisk opfatning vil det vel være naturlig, at den som intet arbeide utfører selv, men bare lever av andres, ikke bør ha stemmeret. Men mindretallet tillægger ikke dette forhold nogen avgjørende vekt i spørsmålet om erobringen av den politiske magt, da disse personer er relativt faa og det vil være vanskelig at fastslaa alle menneskers arbeidsforhold foran hvert valg.

Mindretallet tror endvidere at der ikke nu, mens vi staar midt oppe i den sociale revolution kan fastslaa bestemte former for det sociale demokrati, saaledes som flertallet har gjort idet det uttaler at «det sociale demokrati forutsætter en samfundsorden som lægger hele den politiske magt i det arbeidende folks hænder gjennom arbeider-, bonde- og fiskerraad».

Under en revolutionær epoke, da de øvrige samfunksfunksjoner er sat ut av kraft, er det naturlig at skape et saadant grundlag for demokratiet eller folkestyret. Men om dette vil bli den varige form for det socialistiske samfunds folkerepresentasjon er det for tidlig at uttale sig om.

Mindretallet er av den opfatning, at hvad der nu er arbeiderklassens og socialdemokratiets opgave i dette land er at erobre den politiske magt baade i kommune og stat og ta fat paa sosialiseringarbeidet.

Det sociale demokrati er at skape folkestyre ogsaa paa det økonomiske omraade. Og dertil trænges en hel nyordning i produksjonen, avpasset efter den tekniske utvikling paa hvert omraade. Sosialiseringen av bedriftslivet maa bygges paa folkestyre i bedrifterne og industrien. Alt taler for at dette folkestyre vil utvikle sig ved siden av det politiske folkestyre, og om det vil avløse dette eller kun supplere det og utfylde det ved at overta de økonomiske opgaver, lar sig ikke fastslaa i øieblikket.

Til nærmere at granske disse spørsmaal bør der nedsættes en fælleskomité bestaaende av repræsentanter for Det norske Arbeiderparti og Arbeidernes faglige Landsorganisation.

Det som idag kan fastslaaes er at socialdemokratiet vil *folkestyre* paa det økonomiske og politiske omraade, og at det, hvordan folkerepræ-

sentationen skal sammensættes — bygget paa raad eller paa geografisk inndelte vælgermasser — ikke vil utelukke noget nyttig samfundsmedlem fra deltagelse i dette folkestyre. Mindretallet anser det ikke heldig at skape splittelse inden arbeiderbevægelsens egne rækker ved at presse frem taktikuttalelser om forhold, hvorom der endnu er saa stor tvil blandt arbeiderne, og mener derfor at en saklig utredning gjennem en komité bør avventes, især da ogsaa flertallet erkjender at man ikke i øieblikket kan gaa over til nogen ny ordning, men at der kun drives agitations- og oplysningsarbeide for den.

Mindretallet vil ogsaa ta reservation overfor hvad der i det franske partis uttalelse er nævnt om arbeiderklassens diktatur, idet det mener at overgangen til det nye samfund ikke altid og overalt behøver at indledes med en diktatur-periode. Diktaturet er et onde, som kan bli nødvendig i en revolutionsperiode, men kan det undgaaes maa det selvfølgelig være at betragte som en stor fordel baade for arbeiderklassen og det nye samfund.

Uagtet mindretallet ikke tror at der vil opnaaes noget ved en valg-streik eller en stortingsmandsstreik, har det ikke noget imot at en saadan streik anerkjendes som et middel, der *kan* brukes i paakommende tilfælde. Man gaar da ut fra at den ikke iverksættes uten at landsstyret eventuelt landsmøtet har besluttet det.

I henhold til foranstaaende foreslaar mindretallet at tredje og fjerde passus i taktikuttalelsen ændres saaledes:

Der optages arbeide for at sosialisere og demokratisere bedriftslivet ved bedrifts- og industriraad.

Der nedsættes en fælleskomité av Arbeiderpartiet og Landsorganisationen for nærmere at drøfte sosialiseringsspørsmålet.

Herunder ogsaa ordningen med bedrifts- og industriraad samt spørsmålet om overgang fra den nuværende folkerepræsentation til en samfundsforfatning bygget paa arbeider-, bonde- og fiskerraad. Den sidste del av komiteens arbeide forelægges som indstilling til næste landsmøte.

Internationalen.

Paa sidste landsmøte besluttedes at Det norske Arbeiderparti skulde melde sig ind i Zimmerwald-Internationalen uten dog at bryte med den gamle, den anden internationale. Man vilde først se om der var mulighed for dens reorganisation paa socialismens og klassekampens grund, før man tok endelig stilling til spørsmålet om at forbli eller træ ut. I henhold til denne avgjørelse besluttet centralstyret, at partiet skulde la sig repræsentere paa konferansen i Bern 3. mars og følgende dage. Konferansen blev indkaldt efter beslutning paa en interalliert konferanse i London, og den komité denne konferanse nedsatte, fungerte som selvbestaltet byraa. Det gamle internationale byraa blev fuldstændig sat ut av spillet. I organisationsmæssig henseende blev der saaledes en ny international dannet i Bern, skjønt den var ment som en fortsættelse av den gamle.

Flere av de partier, som var tilsluttet Zimmerwald, holdt sig borte. Saaledes det schweiziske, det serbiske og det italienske socialdemokrati, de venstresocialistiske partier i Sverige og Danmark og det kommunistiske parti i Rusland. Det amerikanske socialistparti var heller ikke repræsentert. Konferansen stod saaledes i centumpartiernes og høiresocialismens tegn. Det præget ogsaa de beslutninger som blev fattet i alle hovedspørsmaal, i det territoriale spørsmaal, nationernes liga og stillingen til demokrati og revolution. Vore repræsentanter avga erklæring om, at de paa grund av konferansens organisation og tendens ikke deltok i voteringerne og avslog at vælge repræsentanter til et utvalg, som skulde træ sammen senere for at forberede indkaldelse av en ny konferanse eller kongres.

Den stilling vore repræsentanter indtok er godkjendt av landsstyret. En særlig indbydelse til at delta i den konferanse, som blev holdt i Amsterdam 26. og 27. april blev derfor avslaat av centralstyret.

Partiet er allerede organisationsmæssig løst fra den gamle international. Men landsstyret vil foreslaa, at man allikevel fatter formel beslutning om utmeldelse. Vi kan ikke længere bli staaende i en international som tolererer socialforrædere som de tyske flertalssocialister med mænd som Scheidemann og Noske i spidsen.

Siden sidste landsmøte er Zimmerwald-Internationalen opløst. Dens

væsentlige formaal var at forene de socialistiske partier, som stod paa internationalismens og klassekampens grund under krigen. Zimmerwald var saaledes en krigstidsorganisation med en foreløbig opgave. Med krigens ophør var tiden inde til at stabilisere forholdet og skape en permanent organisation.

Den 2. international evnet ikke længere at samle de socialistiske organisationer. Derfor blev en ny dannet i Moskva den 1.—6. mars 1919, hvor partiet var repræsenteret. Denne den 3., den kommunistiske internationale har vedtatt følgende

retningslinjer:

De indre dulgte motsætninger i det kapitalistiske verdenssystem ytret sig med en uhørt kraft i en kjæmpe-eksponisjon — den store, imperialistiske verdenskrig.

Kapitalismen forsøkte at overvinde sit eget anarki ved at organisere produktionen. Istedendfor talrike konkurrerende foretagender dannet der sig vældige kapitalistsammenslutninger (karteller, syndikater, truster). Bankkapitalen forenet sig med industrikapitalen. Hele det økonomiske liv beherskedes av den finanskapitalistiske oligarki, som gjennom sin organisations magtfuldkommenhet opnaadde et enevælde. Istedendfor den frie konkurranse opstod monopolet. Den enkelte kapitalist blev forbundskapitalist. Et vanvittig anarki erstattedes av organisationer.

Men i samme maalestok som anarkiet i den kapitalistiske produksjonsmaate erstattedes av de kapitalistiske organisationer i de enkelte land, blev motsætningerne, konkurransekampen, anarkiet i verdenshusholdningen stadig skarper. Kampen mellem de største organiserte rovstater førte med jernhaard nødvendighet til den uhyggelige, imperialistiske verdenskrig.

Profithungeren drev verdenskapitalen til kamp om nye avsætningsmarkeder, nye placeringsaffærer, nye kilder at øse raamaterialer av, kolonislavernes billige arbeidskraft. De imperialistiske stater, som har delt hele verden mellem sig og forvandlet de mange millioner afrikanske, asiatiske, australske og amerikanske arbeidere og bønder til arbeidsdyr, maatte før eller senere støte sammen i det vældige krach, som viste kapitalismens virkelige anarki-natur. Saaledes opstod den største av alle forbrydelser — verdenskrigen.

Kapitalismen søkte ogsaa at overvinde sin paa motsætninger saa ringe *soziale struktur*. Det borgerlige samfund er et klassesamfund. Kapitalen i de største civiliserte stater vil sammenblande de sociale motsætninger. Paa de plyndrede kolonifolks bekostning korrumperte kapitalen sine lønslaver, skapte interessefællesskap mellem utslugede og utsugere mot de undertrykte kolonier — gule, sorte og røde kolonifolk — fængslet den europæiske og amerikanske arbeiderklassens opmerksomhet ved det imperialistiske fædreland.

Men den samme metode av permanent korrupsion, med hvilken arbeiderklassens patriotisme og aandelige underkastelse frembragtes, hadde gjennom krigen forvandlet sig til sin motsætning. Arbeiderklassens fysiske svækkelse og fuldstændige undertrykkelse, et uhørt pres, utulfning

og utartning: Verdenshungeren, det var den endelige løn for borgfreden. Den styrket sammen. *Den imperialistiske krig gik over til borgerkrigen.*

Den nye tid er kommet! Kapitalismens opløsning og indre sammenbrud. *Den kommunistiske arbeiderrevolutions æra!*

Det imperialistiske system styrter sammen. Gjæring i kolonierne, gjæring i tidligere uselvstændige smaa nationer, arbeiderklassens oprør, seirende proletarisk revolution i endel land. Opløsning av de imperialistiske armeer, de herskende klassers fuldstændige uduelighet til videre at lede folkenes skjæbne — saadan ser tilstanden i hele verden ut netop nu.

Menneskeheten, hvis hele kultur nu ligger knust, trues av farer for fuldstændig tilintetgjørelse. Der findes bare *en* magt, som kan redde den, og denne magt er arbeiderklassen. Den gamle kapitalistiske «ordning» eksisterer ikke mere. Den kan ikke lenger bestaa. Slutresultatet av den borgerlige produktionsmaate er kaos. Og dette kaos kan kun overvindes av den største, den producerende klasse: arbeiderklassen. Den maa skape en virkelig ordning, den kommunistiske ordning. Den maa bryte kapitalens vælde, umuliggjøre krigen, utslette landegrensene, forvandle hele verden til et for sig selv arbeidende fællesskap, virkeliggjøre forbedring og befrielse.

Herimot ruster verdenskapitalen sig til en sidste kamp. Under «folkeforbundets» dække og en pacifistisk fraseoverflod gjør den sine sidste anstrengelser for atter at sammenkitte det kapitalistiske systems spontane sammenbrud og retter sin magt mot den voksende arbeiderrevolution.

Denne kapitalismens nye uhørte sammensvergelses maa arbeiderklassen besvare med at erobre den politiske magt, rette denne magt mot sine klassefiender og sætte den igang som løftestang for den økonomiske omveltning. Verdensproletariatets endelige seir er begyndelsen til den befriede menneskehts virkelige historie.

1. Erobringen av den politiske magt.

Arbeiderklassens erobring av den politiske magt betyr tilintetgjørelsen av borgerskapets politiske magt. Borgerskapets sterkeste magtmiddel er det borgerlige statsapparat med dets kapitalistiske arme under ledelse av officerer fra borger- og junkerklasserne, med dets politi og gendarmeri, dets fængselsdirektører og dommere, prester og embedsmænd o. s. v. Erobringen av den politiske magt betyr ikke bare et personsifte i ministerierne, men tilintetgjørelsen av det fiendtlige statsapparat, erobringen av den virkelige magt i borgerskapets, de kontrarevolutionære officerers og de hvite garders avvæbning, og arbeiderklassens, de revolutionære soldaters og de røde arbeidergarders bevæbning; avskaffelsen av alle borgerlige dommere og organiseringen av arbeiderdomstole. Ophevelse av det reaktionære statsempedsmændsvælde og skapningen av arbeiderklassens nye forvaltningsorgan. Arbeiderklassens seir ligger i desorganisationen av den fiendtlige og organisationen av arbeiderklassens magt; den bestaar i ødelæggelsen av det borgerlige og opbygningen av det proletariske statsapparat. Først efter at arbeiderklassen har vundet seir og brutt borgerklassens motstand ned kan den benytte sig av de tidligere motstandere til den nye ordning ved at stille dem under kontrol og litt efter litt dra dem ind i arbeidet paa den kommunistiske opbygning.

2. Demokratiet og diktaturet.

Arbeiderstaten er, som enhver stat, et undertrykkelsesapparat, men den retter sig mot arbeiderklassens fiender. Dens maal er at bryte og umuliggjøre utsugernes motstand, naar de i sin fortvilede kamp anvender alle midler for at kvæde revolutionen i blod.

Arbeiderklassens diktatur, som aapent gir arbeiderklassen den gunstigste stilling i samfundet, er paa den anden side en provisorisk indretning. I samme maalestok som borgerskapets motstand brytes — disse eksproprieres og litt efter litt blir en arbeidende klasse — forsvinder arbeiderklassens diktatur, staten dør bort og med den selve klasserne.

Det saakaldte demokrati, d. v. s. det borgerlige demokrati, er intet andet end borgernes fordækte diktatur.

Den overpriste, almindelige «folkevilje eksisterer» likesaa litt som det enige folk. I virkeligheten eksisterer klasserne med motsatte, uforønlige viljer. Men da borgerskapet er en liten minoritet, behøver den denne fiktion, dette bluff med den nationale «folkevilje», for under dette velklingende ord at kunne befæste sit vælde over de arbeidende klasser og paatvinge dem sin egen klassevilje.

Direkte herimot utfolder arbeiderklassen, befolkningens overvældende majoritet, helt aapent sin masseorganisations, sine raads klassevælde, for at avskaffe borgerskapets privilegier og sikre overgangen til det klassefrie, kommunistiske samfund.

I det borgerlige demokrati lægges hovedvegten paa det rent formelle deklarasjoner om friheter og rettigheter, som dog er uopnaaelige for det arbeidende folk, for proletarer og halvproletarer, som ikke eier materielle midler, mens borgerklassen ntnytter sine materielle midler til gjennom sin presse og sine organisationer at belyve og bedra folket.

Herimot legger raadssystemet, denne nye type paa en statsmagt, hovedvegten paa at gi arbeiderklassen mulighet til at virkeliggjøre sine friheter og rettigheter. Raadsmagten gir de bedste paladser, huse, trykkerier og papirforraad o. s. v. til folkets for dets presse, møter og foreninger. Og først derved er det virkelige proletariske demokrati mulig.

Det borgerlige demokrati forespeiler sit proletariske system kun i ord, masserne deres andel i statsforvaltningen. I virkeligheten holdes masserne og deres organisationer fullstændig borte fra den virkelige magt og den virkelige statsforvaltning.

I raadssystemet styrer masse-organisationerne og gjennom dem massen selv forvaltningen, idet raadene trækker stadig voksende mængder av arbeidere ind i forvaltningen. Bare paa denne maate faar det arbeidende folk litt efter litt del i den virkelige statsforvaltning. Raadssystemet støtter sig altsaa paa arbeiderklassens masseorganisationer, paa raadene selv, de revolutionære fagforeninger, de kooperative organisationer o. s. v.

Gjennem delingen av den lovgivende og utøvende magt, gjennom parlamentariske mandater, som ikke kan tilbakekaldes, skjærper det borgerlige demokrati og det parlamentariske system massernes adskillelse fra staten. Paa den anden side tilbakekaldelsesretten i raadene, den lovstiftende og utøvende magts fordeling, raadenes egenskap av arbeidende kollegier forener masserne med forvaltningsorganerne. Denne forbin-

delse beforders ogsaa derved, at i raadssystemet finder valgene ikke sted efter kunstlede territoriale inndelinger, men efter produktionsenheter.

Saaledes virkeliggjør raadssystemet det sande proletariske demokrati, demokratiet for og indenfor arbeiderklassen mot borgerskapet. Det industrielle proletariat blir i dette system privilligert som den ledende, bedst organiserte, den politisk mest modne klasse, under hvis hegemoni halvproletarerne og smaabønderne litt efter litt kan hævde sig. Disse det industrielle proletariats provisoriske privilegier maa utnyttas til at unddra de fattige smaaborgerlige masser paa landet storbøndernes og borgerskapets indflydelse og organisere og opdra dem til medarbeidere paa den kommunistiske samfundsbygning.

3. *Borgerskapets ekspropriation og produktionens socialisering.*

Den kapitalistiske ordnings og den kapitalistiske arbeidsdisciplins oppløsning muliggjør for de givne klasseforhold produktionens tilbakeførsel til dens tidligere basis. Arbeidernes lønskonflikter, selv de mest heldige, medfører ikke den efterstræbte løftning av livsstandarden, ti arbeidernes livsstandard kan bare løftes under forutsætning av, at ikke borgerskapet, men arbeiderklassen selv behersker produktionen.

Arbeidernes vældige lønskampe i alle land, i hvilke deres fortvilede stilling gir tydelig uttrykk ved sin elementære kraft og tendensen til generalisering, umuliggjør den kapitalistiske produktions fortsættelse. For at hve økonomiens produktionskræfter, for saa hurtig som mulig at bryte borgerskapets motstand, som forlænger det gamle samfunds døds-kamp og derigjennem fører faren for det økonomiske livs fuldstændige ruin, maa arbeiderklassens diktatur gjennomføre statsborgerskapets og junkerdømmets ekspropriering og forvandle produktions- og trafikmidlerne til prole-tarstatens fælleseiendom.

Kommunismen fødes nu av kapitalismens forfald. Historien gir ikke menneskeheden nogen anden utvei. Opportunisterne som reiser det utopiske krav paa den kapitalistiske økonomis gjenoppbyggelse for at utskytte socialiseringen, forlænger bare oppløsningsprosessen og fører os til faren for fuldstændig undergang. Den kommunistiske revolution er samtidig det bedste og eneste middel hvorigjennem den viktigste produktionskraft i samfundet — arbeiderklassen — og med denne samfundet selv, skal kunne opretholdes.

Arbeiderklassens diktatur innebærer ingenlunde i og for sig nogen opdeling av produktions- og trafikmidlerne. Tvertimot, dens maal er at centralisere produktionskræfterne endnu mere og underordne hele produktionen en ensartet plan.

Som første skridt til socialisering av hele økonomien kan nævnes centraliseringen av storbankerne, som for nærværende leder produktionen, erobringen av alle økonomiske statskapitalistiske organer og deres overtagelse ved arbeiderklassens statsmagt, overtagelse av alle kommunale foretagender, socialiseringen av de i truster og syndikater organiserte produktionsgrene, likeledes av alle de produktionsbrancher, hvori kapitalens koncentration og centralisation teknisk tillater det, socialiseringen av godser og dissas overgang til samfundsledet drift.

Hvad de mindre foretagender angaar maa arbeiderklassen efterhaanden forene dem, alt efter deres størrelse.

Derved bør det uttrykkelig betones, at de smaa eiendomme paa ingen maate maa eksproprieres, og at de eiendomsbesiddere, som ikke utbytter nogen lønsarbeidere, heller ikke skal utsættes for nogen voldelig indgripen. Dette samfundslag inddrages litt efter litt i den socialistiske organisation ved det praktiske omdømme, som vil vise den nye ordnings fortrin, en ordning, som befriir smaaabønderne og byernes smaaborgere fra aagerkapitalens og junkerdømmets økonomiske tryk og fra skattebyrderne, især ved annulleringen av statsgjælden og lignende.

Arbeiderklassens opgave paa det økonomiske omraade kan bare løses i den skala, som arbeiderklassen blir istand til at skape de centraliserte forvaltningsorganer for produktionen og virkeliggjøre arbeiderforvaltningen. Derved maa den selvfølgelig centralisere de av sine masseorganisationer, som paa det intimeste er sammenvokset med produktionsprosessen.

Paa distributionens omraade maa arbeiderklassens diktatur erstatte handelen med en retfærdig fordeling av produkterne. Paa veien hertil bør nævnes følgende foranstaltninger: Engrosshandelens sosialisering, arbeiderklassens overtagelse av alle borgerlig-statslige, saavelsom kommunale distributionsapparater, kontrol over de store kooperative sammenslutninger, hvilke organisationer endnu i overgangsepoken spiller en stor rolle, den snarlige centralisation av alle disse organer og deres overgang til et samlet hele, som rationelt leder produkternes ditribuering.

Likesom paa produktionens, maa man ogsaa paa distributionens omraade utnytte de kvalifiserte sakyndige og specialister, saa snart deres politiske motstand er brutt og de er istand til at indordne sig, ikke under kapitalen, men under det nye produktionssystem.

Arbeiderklassen kommer ikke til at undertrykke disse, men kommer til for første gang at gi dem mulighet til at utvikle det mest intensive, skapende arbeide. Arbeiderklassens diktatur kommer til at sætte sin kooperation isteden for den adskillelse mellem det fysiske og aandelige arbeide, som kapitalismen har utviklet, og paa denne maate forene videnskap og arbeide.

Ved siden av ekspropriationen av fabrikker, gruber, godser o. s. v. maa arbeiderklassen ogsaa avskaffe de kapitalistiske huseieres utsugning av befolkningen, overlevere de store huse i arbeiderraadenes hænder, overflytte arbeiderne til borgerhuse o. s. v.

Under denne store omveltningssperiode maa raadsmagten uavbrutt fortsætte centraliseringen av hele forvaltningsapparatet, men paa den anden side inndra stadig flere og flere grupper av det arbeidende folk til direkte deltagelse i forvaltningen.

4. *Veien til seir.*

Den revolutionære epoke fordrer av arbeiderklassen, at den anvender kampmidler, som koncentrerer hele dens energi, det vil si masseaktionen og dens logiske konsekvens: den direkte aapne kamp mot det borgerlige statsmaskineri. Dette maal maa alle andre metoder, f. eks. revolutionær utnyttelse av den borgerlige parlamentarisme, underordne sig.

Den nødvendige forudsætning for en saadan kamps heldige utfald er skilsmissen ikke bare med kapitalismens direkte lakeier og den kommunistiske revolutions bødler, hvilken rolle er spillet av høiresocialisterne, men ogsaa med «centrum» (Kautskys tilhængere), som i de mest kritiske situationer overlater arbeiderklassen til sin skjæbne for aapent at kokettere med dens motstandere.

Paa den anden side er det nødvendig at etablere et samarbeide med de elementer av den revolutionære bevægelse som, skjønt de ikke tidligere tilhørte det socialistiske parti, nu i det store og hele staar paa arbeiderklassen diktators standpunkt i form av raadsmagten, f. eks. visse syndikalistiske retninger.

Tilveksten til den revolutionære bevægelse i alle land, faren for denne revolutions kvælning ved de kapitalistiske staters forbund, socialforræderpartierne forsøk paa at enes (dannelsen av den gule «internationale» i Bern) med det formaal at tjene den Wilson-ske liga og sluttelig den absolute nødvendighet av arbeiderkræfternes koordination — alt dette maa lede til en virkelig proletarisk, kommunistisk internationale.

Denne internationale, som underordner de saakaldte nationale interesser, under den internationale revolutions interesser, kommer til at organisere de forskjellige arbeiderklassers gjensidige hjælp, ti uten økonomisk og anden gjensidig hjælp kommer arbeiderklassen ikke til at kunne organisere det nye samfund, og paa den anden side kommer (i motsætning til den gule socialpatriotiske internationale) den internationale proletariske kommunisme til at understøtte de utsugede kolonifolk i deres kampe mot imperialismen for at befordre en sluteelig sammenstyrting av det imperialistiske verdenssystem.

De kapitalistiske forbydere paa stød ved verdenskrigens begyndelse, at de kun forsvarte hvert sit fædreland. Men snart viste den tyske imperialisme ved sin bloddaad i Ukraine, i Rusland og i Finland sin virkelige røvernatur. Nu demaskerer ententestaterne sig selv som verdensrøvere overfor de mer tilbakestaende folkeslag og arbeiderklassens mordere.

Sammen med det tysk ebourgeois og socialpatrioterne kvæler de — skjønt de læberne har hykleriske fredsfraser — med sine krigsmaskiner og fordummende, barbariske kolonisoldater den europæiske arbeiderklassens revolution. Ubeskrivelig er de borgerlige kanibalers hvite terror. Uerstattelige er arbeidernes ofre. Sine bedste talsmænd — Liebknecht, Rosa Luxemburg — har de mistet.

Herimot maa arbeiderklassen verge sig, verge sig for enhver pris! Den kommunistiske internationale kalder hele verdensproletariatet ut til denne sidste kamp med vaaben mot vaaben og vold mot vold.

Leve arbeiderraadenes internationale republik!

Ned med kapitalens imperialistiske republik!

Disse retningslinjer falder i sine grundtræk sammen med den opfatning som seiret paa Det norske Arbeiderpartis sidste landsmøte og som internasjonalt fik sit uttrykk i indmeldelsen i Zimmerwald-Internationalen.

En naturlig konsekvens av denne politik er at partiet nu slutter sig til Zimmerwalds arvtager, den kommunistiske internationale.

Det norske Arbeiderparti forbeholder sig indenfor rammen av de hærende principper for den nye internationale fuld bevægelsesfrihet. Saaledes vil man med henblik paa en raadsforfatning her i landet straks slaa fast som en selvfølgelighet, at de arbeidende bønder og fiskere skal ha den samme organisationsret og indflydelse som de øvrige arbeidere, idet heletat at *alle* medlemmer av raadene hvilken yrkesgruppe de end tilhører stilles helt likt.

Partiet forbeholder sig endvidere at ta stilling til militærspørsmålet ut fra det principielle syn de tidligere landsmøter har hævdedet og under hensyntagen til de særegne forhold i et litet land, som har staat utenfor krigen.

I henhold til foranstaaende

indstilles:

1. *Det norske Arbeiderparti betragter sig som uttraadt av den 2. internationale.*
2. *Partiet indmeldes med de forbehold som er tat i præmisserne i den 3. den kommunistiske internationale.*

Mindretallet *Lian* mener, at Det norske Arbeiderparti bør søke at forene de to internationaler til et stort socialistisk internationale og at det derfor bør ha medlemskap i begge med den reservation at det ikke derfor har sluttet sig helt til hvad der er uttalt i deres programmer.

Mindretallet beklager baade de tyske flertalssocialisters og de tyske spartakisters taktik. Men har den sikre tro, at der om en tid vil opstaa et enig internationalt socialistparti. Og det er dette, som Det norske Arbeiderparti bør arbeide for.

Arbeidsprogram.

Landsstyret besluttet i møte den 16. februar at nedsætte en programkomité paa 15 medlemmer til at revidere partiets principielle og dagspolitiske programmer. Til medlemmer av komiteen blev valgt: Kyrre Grepp, Ole O. Lian, Martin Tranmæl, Emil Stang, Olav Scheflo, Edv. Bull, A. Buen, Chr. Hornsrud, Alfred Madsen, Torgeir Vraa, Magnus Nilssen, Rich. Hansen, Halvard Olsen, Eugéne Olaussen og Ocar Pedersen.

Komiteen gik straks igang med arbeidet. Men paa grund av den forholdsvis korte tid til landsmøtet, fandt man det ikke forsvarlig at opta det principielle program til revision før dette landsmøte. Baade komiteen og partiforeningerne vilde faa knap tid paa sig. Derimot utarbeidedes forslag til arbeidsprogram (stortings- og kommuneprogram). Senere vil komiteen fremkomme med forslag til revision av det principielle program.

Programkomiteen har forelagt forslag til arbeidsprogram for landsstyret, som avgir følgende indstilling:

Det norske Arbeiderpartis program.

Med sigte paa avviklingen av det privatkapitalistiske samfundssystem med dets anarki, spekulation og utbytning og gjennomførelse av det økonomiske demokrati oppstiller Det norske Arbeiderparti under henvisning til sit principielle program følgende

Arbeidsprogram:

1. Inndragning av den private kapital som anvendes til utbytning. Som hensigtsmessige overgangsmidler hertil pekes bl. a. paa en sterk progressiv skat paa personlige formuer og en sterk innskærnkning av arveretten. Effektiv begrænsning av kapitalutbyttet.
2. Socialisering av den industrielle produktion, samfærdselen og omsætningen. Dette sker i første række ved at sosialisere bank- og forsikringsvæsenet, engrosshandelen, ruteskibsfarten, kraft- og raastofkilder som fosser, gruber og skoger, og de industrielle bedrifter hvis økonomiske og tekniske utviklingstrin gjør en helt samfundsmæssig ledelse særlig hensigtsmessig. Regulering av detaljhandelen. Fremme av kommunal og kooperativ produktion og omsætning.
3. Samfundsmæssig organisation av landets næringsliv og planmæssig anvendelse av arbeidskraften, raastof og energi i det arbeidende og forbrukende folks interesse, idet man utnytter den sakkyndighet landet raader over.

Bedriftslivets demokratisering ved bedriftsraad av arbeidere og funksjonærer med andel i kontrol og ledelse ved offentlige og private bedrifter.

4. Fiskeriet befries fra sin avhengighet av privatkapitalen, saa fiskerne selv faar det fulde utbytte av sit arbeide. Fiskernes kooperation støttes.¹
5. Socialisering av byggegrund og av forretningsgaarder, leiegaarder og større beboelseshuser forøvrig i byer og bymæssig bebyggede strøk. Offentlig kontrol med boligmarkedet indtil socialiseringen er gjennomført. Samfundsmæssig boligbygning.
6. Militærvæsenets fuldstændige avvikling. De militære domstole avskaffes straks.
7. Omlægning av toldskatterne til direkte skat. Begrænsningen av den kommunale skatteprocent ophæves. Beskatning efter princippet: et skattefrit eksistensminimum, tilpasset efter forsørgelsesbyrden.
8. Almindelig folkepension gennemført av kommunerne med statsstøtte. Helt samfundsmæssig sykepleie.
9. Folkeskolen utviklet til en fælles barneskole. Adgang for alle barn til videregaaende utdanning uten hensyn til forældrenes økonomiske stilling. En dogmefri, historisk religionsundervisning.
10. Bekjæmpelse av drikketrafikken ved et lovgivningsarbeide som leder frem til statsforbud. Før det nuværende forbud ophæves, avgjøres spørsmålet om totalforbud ved folkeavstemning.

Et mindretal, Vraa, Stang og Rastad, stemmer for at punkt 10 faar følgende indhold:

«Forbudsspørsmålet avgjøres ved uravstemning.»

For flertallets indstilling stemmer: Torgeirson, Reiersen, Torp, Aalberg, Nordvik, Øisang, Berg, Vatne, Ødegaard, Scheflo, Grepp og Tramæl.

Jordprogrammet.

Norges naturherligheter som jord, skog, havn, jagt, fiske og lignende produktionsmidler skal paa trygge vilkaar tilhøre det arbeidende norske folk.

Jordbrukeren skal for sig og sin slekt sikres retten til gaardsbruk passende for en families arbeidskraft — med nødvendig skog, myr og beite. Gjældsrenter og andre avgifter til private kapitalister bortfalder og erstattes av en rimelig grundværdiskat avpasset efter eiendommens bruksverdi.

Større eiendomme samt udyrket og daarlig dyrket jord socialiseres. Eiendomme som egner sig bedst for stordrift fovaltes av samfundsmæssige organer, ved samvirkelag eller paa anden maate som sikrer arbeiderne mot utbytning. Jord som er egnet for enkeltmandsbruk overlates fortrinnsvis jordløse arbeidere. Husmandspladser, leilændingsgods og bygseljord overlates brukeren.

¹ Denne post vil bli nærmere utformet inden landsmøtet trær sammen.

Skogsbruket socialiseres og lægges under samfundsmæssig forvaltning.

Bonderaad (jordstyrer) i hver kommune sørger for den praktiske gjennomførelse av denne jordreform. Raadene sørger særlig for at udyrket og daarlig dyrket jord blir sat under kultur og at samvirke i bonde-næringen utvikles. Rentefri bygge- og dyrkningslaan gives under raade-nes kontrol.

Ved gjennomførelsen av denne jordreform betaler staten erstatning for værdier, som skyldes eierens, hans forældres og hans barns per-sonlige arbeide. Erstatning skal dog ogsaa ydes utover disse værdier, hvor billighetsgrunde taler for det.

Mindretallets forslag.

Vraa og *Scheflo* stiller saadant forslag i jordspørsmålet:

Jord- og skogbruket frigjøres for alle tyng-ler, som den private kapital paalægger d.t. Større jord- og skogeiendomme, jøgt- og fiskerettigheter socialiseres. De jord- og skogeiendomme, som kan drives ved en enkelt families arbeidskraft, forblir som hittil privateiendom. Alle socialise-te eiendomme, som er skikket for stordrift, beholder denne drittstorm og forvaltes av samfundsmæssige organer eller samvirkelag. De socialiserte eiendomme maa ikke gaa tilbake til privateie, likesom salg av statseiendomme ikke maa finde st-d. Jord, som tilhører det offentlige og er bedst skikket for enkelt-mandsbruk, overlates jordløse arbeidere efter arvefæsteregler. Grupper av enkeltmandsbruk, som kan øke produktionen ved fællsdrift, bør faa støtte av det offentlige til dette øiemed. Likesaa bør der ydes støtte til nydyrkning og andre jordforbedringer. Vanskjøtede eiendomme eller dyrkbar men udyrket jord, som tilhører private, kan forlanges avstaat til stat eller kommune. Omsætningen av jord- og skogeiendomme kontrolleres av det offentlige.

Kommuneprogram.

1. Fortsat utvikling av folkeskolen med maal: en fælles skole for alle barn. Ungdomsskoler, fagskoler og husmørskoler opprettet i den ut-strækning behovet kræver det. Frit undervisningsmateriel ved alle skoler.
2. Sykepleien i beskatningen. Sykehus med fri behandling for alle syke. Kommunale læger og jordmødre paa fast løn eller tarifmæssig beta-ling, utredet gjennom beskatningen.
3. Kommunal alderdoms- og invalidepension og pensioneringen av ens-ligstilte mødre gjennomføres i den utstrækning kommunens øko-nomi tillater det. Pensioneringen bør ikke gi anledning til nogen granskning av folks moralske forhold. Kommunale gamle-, pleie- og barnehjem.
4. Kommunen sikrer sig de for dens utvikling og for bebyggelsen nød-vendige arealer. For at trygge sine indbyggere mot boligmangel maa kommunen mest mulig overta produktion og forædling av byggema-

terialer, og den maa drive en planmæssig og rationel byggevirk-
somhet.

Kommunernes eiendomme maa ikke sælges, men kan bortfæstes
paa begrænset tid.

Egne hjembevægelsen samt bygge- og leieboerselskaper støttes
mot at enhver spekulation kontraktmæssig utelukkes.

Husleieregulering og skarp boligkontroll gjennomføres.

Skatt paa ubebygget grund økes til lovenes maksimum.

5. Kommunale biblioteker og bad.
 6. Den skattetabel anvendes som er heldigst for de mindre bemidlede.
 7. Laanemidler anvendes i regelen bare til produktive anlegg. Der av-
sættes derfor paa det ordinære budgett passende beløp til fonds. Like-
ledes avsættes fornødne beløp til avhjælp av mulig indtrædende ar-
beidsløshet.
 8. Overtagelse av de kraftkilder og kommunikationsmidler nødvendig for
kommunale behov. Opprettelse av kommunale produktive virksom-
heter og handelsvirksomheter. Kommunens virksomhet organiseres
som selvstændige bedrifter med fuldt sakkyndig ledelse under kontroll
av organer, valgt dels av kommunen og dels av arbeidere og funk-
tionærer ved bedriften. Kontraktørvesenet avskaffes.
 9. Drikkeondet bekjæmpes ved at rettigheternes antal skridtvis nedsæt-
tes og deres beliggenhet reguleres.
-

Socialiseringsspørsmålet.

Centralstyret har tatt skritt til at faa dette viktige og aktuelle spørsmål utredet. Paa distriktsmøter i Trondhjem og Sarpsborg vedtoges at anmode Arbeiderpartiet og Landsorganisationen om at utrede spørsmålet gjennom en fælles komité. Landsstyret har etterkommet denne anmodning og har valgt 6 medlemmer under forutsætning av at Landsorganisationen vælger et tilsvarende antal. Allikevel har man fundet det rigtigst at sætte saken op paa landsmøtets dagsorden. Der vil bli holdt et utredende foredrag, bl. a. med sigte paa indførelse av arbejderkontrol som indledning til bedriftslivets socialisering. Den diskussion som emnet foranlediger, vil da kunne tjene som rettesnor for den komité som har spørsmålet til utredning. Som grundlag for sakens behandling i foreningerne, særlig med sigte paa arbejderkontrollen, skal man henviser til den uttalelse Kristiania-konferansen vedtok. Den uttalelse findes indtatt paa side 5.

Regler for nomination.

Under forutsætning av deltagelse i nyvalg, basert paa forholdstalsprincippet, vil landsstyret paa landsmøtet foreslaa bestemte regler for nomination av partiets kandidater. Spørsmålet om nye valg vil sandsynligvis inden den tid ha naadd saa langt, at man har oversigt over hvilken valgordning man vil faa. For nærværende — i begyndelsen av mai — ligger spørsmålet om en ny valgordning og nye valg saa ubestemt an, at det er vanskelig for landstyret at fremlægge et brukbart forslag.

Ekstrakontingent til Pressefondet.

Paa landsmøtet i Trondhjem i 1915 besluttet at utskrive 50 øre pr. medlem i ekstrakontingent til Pressefondet. Denne ekstrakontingent blev av forskjellige grunde ikke indkrævet av det gamle styre. Det nye styre fandt det uhensigtsmæssig at gaa til indkrævning ifjor. Stortingsvalget la da saa sterke beslag paa alle midler, at man maatte se tiden an. Men iaar gik man til at utskrive ekstrakontingent trods mange betenkeligheter. Den faglige situation la i høi grad beslag paa de fagorganisertes interesser og hjelpemidler og desuten har vi iaar kommunevalgene. Styret mente allikevel det var nødvendig at effektuere Trondhjems møtets beslutning. Pressefondet lever paa laan. Behovene for lokalaviser vokser og de gamle partiblade maa gaa til store utvidelser. De fleste savner driftskapital. Av den grund er det stadig sterke og berettigede krav om

støtte. Men paa grund av fondets utilstrækkelighet har man desværre maattet avslaa en række andragender.

Kravene vil imidlertid vokse. Det er derfor nødvendig at øke pressefondet. Og det maa partimedlemmerne selv sørge for. Da gives der ingen anden utvei end at gaa til yderligere ekstrakontingent. Styret vil derfor foreslaa at der næste aar utlignes 1 krone pr. medlem og at denne ekstrakontingent indbetales i første halvjaar.

Det trænger sig ogsaa frem et andet spørsmåal, nemlig om økonomisk samvirke mellem vore presseforetagender. Men det er ogsaa i høj grad avhængig av litt driftskapital. Pressefondet kunde her danne grundlaget. Det kunde sammen med pressekontoret skilles ut og lægges under et eget kontor, som hadde til opgave at forestaa fællesindkjøb og paa andre maater vareta de fælles økonomiske interesser vore presseforetagender har. Dette er en overmaade vigtig opgave. Men skal den lykkes, maa der driftskapital til. Man vil i henhold til foranstaaende

indstille:

Der utskrives til pressefondet 1 krone i ekstrakontingent pr. medlem. Denne ekstrakontingent indkræves i 1. halvjaar 1920.

Fastlønnede distriktssekretærer.

Paa landsstyrets møte 3. og 4. mai vaktet motion om ansættelse av faste distriktssekretærer. Med den knappe tid landsstyret hadde blev det ikke tid til at faa saken utredet. Landsstyret besluttet at bemyndige centralstyret til at nedsætte en komité for at faa dette betydningsfulde organisationsspørsmåal utredet og at det blir opsat paa landsmøtets dagsorden.

Ansættelse av distriktssekretærer vil imidlertid i første række være avhængig av de stedlige organisationer. Partiorganisationerne i Møre fylke bestemte paa et distriktsmøte i paasken, at ansætte en distriktssekretær. Spørsmålet har været oppe i Bergens-distriktet, i Nord-Norge med flere steder.

Der vil nu bli utarbeidet forslag som vil bli forelagt landsmøtet. Men ett er allerede givet: at skal man kunne evne dette løft, maa de stedlige organisationer forhøie sin kontingent for at dække utligningen. Partiet kan med den nuværende kontingent bare træ støttende til ved særlige anledninger. Men det er paa den anden side ikke tvil om at ansættelse av faste distriktssekretærer vil bety et mægtig fremstøt for vort parti. Derfor bør saken nu undergives en omhyggelig drøftelse i foreningerne.